

## บทบาทครูในการช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัว ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

วณัญญา ปุณญากิจโกสิน<sup>1\*</sup> และศิริประภา เกียรติธำรย์<sup>2</sup>

<sup>1</sup>อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

<sup>2</sup>ครูประจำศูนย์บริการสนับสนุนนักเรียนนักศึกษาพิการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา

\*ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล w.punyakitphokin@gmail.com

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 30 มีนาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 12 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 24 มิถุนายน 2568

### บทคัดย่อ

การช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นบทบาทสำคัญของครู ผู้มีหน้าที่สอนและทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กพิเศษให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยครอบครัวของเด็กกลุ่มนี้มีความต้องการที่หลากหลาย ทั้งด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร เฉพาะบุคคล หากครูสามารถให้การสนับสนุนที่เหมาะสม สื่อสารด้วยความเข้าใจ สร้างพลังใจให้กับครอบครัวได้ ก็จะเอื้อต่อการวางแผนช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิเศษเพื่อให้สามารถดูแลตนเองปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างเหมาะสมและส่งผลต่อพัฒนาการในระยะยาว บทความนี้นำเสนอบทบาทของครูในหลายมิติ ทั้งในด้านการเข้าใจความแตกต่างของครอบครัว การใช้กลยุทธ์การสื่อสารอย่างเหมาะสม การประเมินบริบทของครอบครัว การสร้างพลังใจให้ครอบครัว และการประสานงานกับบริการช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว การเคารพในความหลากหลาย และการวางแผนสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของเด็ก เพื่อให้การพัฒนาและการดูแลเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ ดังนั้น ครูจึงมีบทบาททั้งในฐานะผู้ประเมิน ผู้วางแผน และผู้ประสานงาน เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งให้กับครอบครัว ช่วยให้ครอบครัวดูแลและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เต็มศักยภาพ และสนับสนุนทั้งในด้านการเรียนรู้ การใช้ชีวิตประจำวัน และการปรับตัวในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

**คำสำคัญ:** บทบาทของครู การให้ความช่วยเหลือครอบครัว เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

# The Role of Teachers in Supporting Families of Children with Special Needs

Wananya Punyakitphokin<sup>1,\*</sup> and Siraprapa Keattitharai<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Lecturer, Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education, Silpakorn University

<sup>2</sup>Teacher Disabilities Support Services Center Saowabha Vocational College

\*Corresponding Author: Email: w.punyakitphokin@gmail.com

Received: *March 30, 2025*

Revised: *June 12, 2025*

Accepted: *June 24, 2025*

## Abstract

Supporting and assisting families of children with special needs is a crucial role for teachers, who are responsible for teaching and working collaboratively with these families to achieve the highest level of effectiveness. Families of children with special needs often have diverse requirements, including emotional support, access to equipment and materials, and individual information. When teachers can provide appropriate support, communicate with understanding, and encourage families, it will facilitate support planning that aligns with each child's unique needs. This ultimately promotes children's ability to care for themselves, adapt to society, and develop in the long term. This article presents the teacher's role from multiple perspectives, including understanding family differences, using appropriate communication strategies, assessing family context, empowering families, and coordinating with various support services, emphasizing family participation, respect for diversity, and planning support appropriate to the context and specific needs of children, so that child development and care are effective and comprehensive in all perspectives. Therefore, teachers serve as valuers, planners, and coordinators to strengthen family cooperation, help families take care of and develop children with special needs to their full potential, and support them in terms of learning, daily life, and social adaptation effectively.

**Keyword:** Role of Teachers, Family Support, Children with Special Needs

## บทนำ

การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ครู” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งในบริบทของบทความนี้หมายถึงครูทุกระดับและทุกสถานศึกษาที่มีหน้าที่สอนหรือทำงานร่วมกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นครูปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือครูการศึกษาพิเศษ โดยบทบาทของครูไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวของเด็กอย่างใกล้ชิด (Phutthiyamongkhonkul & Mitranan, 2023) ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และทีมสหวิชาชีพจึงเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพของเด็กให้ใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปได้มากที่สุด ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความต้องการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก การศึกษา รวมถึงการสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจ ทั้งนี้ ปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัว เช่น ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของผู้ปกครองก็มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงสิทธิและโอกาสในการพัฒนาของเด็กอย่างมาก (Nongthonga & Kachondham, 2017) ทัศนคติและมุมมองของผู้ปกครองที่มีลูกเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น เป็นส่วนสำคัญในการเข้าใจและยอมรับบุตรหลานของตน ซึ่งหากพ่อแม่สามารถปรับทัศนคติของตนได้ก็จะช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลได้เป็นอย่างดี (Issabayeva et al., 2024) งานวิจัยของ Kurniandini and Hartini (2018) อธิบายถึงกรอบความคิดหรือทัศนคติที่บุคคลใช้ในการมองโลกและจัดการกับความเครียดในชีวิต ไว้ว่า ความสามารถในการจัดการความเครียดขึ้นอยู่กับกรอบความคิดที่ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้าใจ (Comprehensibility) คือ การมองเหตุการณ์ในชีวิตอย่างมีเหตุผล 2) การจัดการ (Manageability) คือ การรับรู้ว่ามีทรัพยากรเพียงพอในการเผชิญปัญหา และ 3) ความหมายในชีวิต (Meaningfulness) คือ การตระหนักถึงคุณค่าในสิ่งที่เผชิญ ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ก่อนการให้ความช่วยเหลือใด ๆ ครูควรประเมินบริบทของครอบครัว เช่น ทัศนคติ กรอบความคิด ความร่วมมือของสมาชิกในบ้าน และความพร้อมด้านทรัพยากร การช่วยเหลือครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่กิจกรรมการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ตามความต้องการของครอบครัวอย่างรอบด้าน ซึ่งอุปสรรคที่พบได้บ่อย คือการขาดการเตรียมตัวของครูในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครูและครอบครัวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อครูยังไม่มีความพร้อมในด้านทักษะการทำความเข้าใจวัฒนธรรมเฉพาะของครอบครัว ก็อาจตีความพฤติกรรมหรือการสื่อสารของครอบครัวผิดพลาด ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่สามารถสร้างความร่วมมือกันได้ (Lynch & Hanson, 2011) และครูอีกหลายคนอาจพบปัญหาที่ผู้ปกครองไม่สะดวกใจในการพูดคุยหรือกลัวการถูกตัดสิน ส่งผลให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิเศษไม่ครบหรือไม่ชัดเจน และส่งผลต่อการวางแผนช่วยเหลือที่ตรงจุด (Blue-Banning et al., 2004) ดังนั้นการพัฒนาแนวทางหรือจัดหาวิธีการที่เหมาะสมจึงต้องเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพที่มีคุณภาพระหว่างครอบครัวและครูและการมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการของครอบครัว ก่อนเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัวต่อไป (Nelson et al., 2004) ความร่วมมือกับครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพจึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้ ทั้งนี้ การสื่อสารที่เปิดกว้างและสร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในระยะยาว กระบวนการสื่อสารเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองและการประเมินเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ครอบครัวบางกลุ่มมีความเชื่อเกี่ยวกับความพิการที่ขัดกับหลักการทางการศึกษา เช่น เชื่อว่าความพิการเป็นกรรม หรือไม่ควรเปิดเผยสู่สาธารณะ ซึ่งอาจสร้างความไม่ไว้วางใจและปฏิเสธการร่วมมือ

(Harry & Kalyanpur, 1999) การสื่อสารกับครอบครัวจำเป็นต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวัง โดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางความคิด การตัดสินหรืออคติ การตีตรา และการตำหนิผู้ปกครอง นอกจากนี้ การแสดงความเห็นใจที่มากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อกระบวนการให้คำปรึกษา จึงควรเน้นการสนทนาเชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยส่งผลต่อความมั่นใจของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยแต่ละครอบครัวมีความต้องการและแนวทางที่หลากหลายในการดูแลและช่วยเหลือบุตรหลานของตน ครูจึงจำเป็นต้องประเมินว่าครอบครัวมีความสามารถในการดูแลบุตรหลานมากน้อยเพียงใด การมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กจากบุคคล ในครอบครัวเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การวางแผนการให้ความช่วยเหลือต่อไป (Ratcliff & Hunt, 2009) สิ่งเหล่านี้คือจุดเริ่มต้นในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถทำความเข้าใจธรรมชาติของบุตรหลานที่มีความจำเป็นพิเศษได้มากขึ้น ดังนั้น หากผู้ปกครองมีความสามารถและสมรรถนะที่เหมาะสมในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม ก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็ก ซึ่งการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพในช่วงแรกพบความบกพร่องนั้น จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาและปรับปรุงทักษะของเด็กให้ดียิ่งขึ้นได้ (Phuphaarak et al., 2023) อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองบางคนอาจให้ความช่วยเหลือเด็กมากเกินไป จนทำให้เด็กขาดโอกาสในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะของตนเอง ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการปรับมุมมองของผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการสนับสนุนเด็ก โดยกระตุ้นให้พวกเขาตระหนักถึงผลกระทบในระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นกับบุตรหลาน หากครอบครัวสามารถวางแผนการช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสม เด็กจะมีโอกาสพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของครูในการช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยจะกล่าวถึงบริบทและความสำคัญของการทำงานร่วมกับครอบครัว แนวทางการสื่อสารที่เหมาะสม การประเมินความต้องการของครอบครัว และการพัฒนาความร่วมมืออย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและครอบครัวได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว

### **ครูกับความเข้าใจความแตกต่างในครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ**

การทำงานของครูกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในชั้นเรียน แต่รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวของเด็กด้วย ความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะครอบครัวมีบทบาทเป็นฐานรากที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก การที่ครูเข้าใจปัจจัยพื้นฐานของแต่ละครอบครัว ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้าง จะช่วยให้การสื่อสารและการสนับสนุนเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การทำงานกับครอบครัวที่มาจากพื้นฐานต่างกันนั้น ในเบื้องต้นบทบาทของครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่าแต่ละครอบครัวมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ การอบรมสั่งสอน สภาพแวดล้อม ฐานะ เศรษฐกิจ ความบกพร่องหรือความพิการของบุตรหลานในครอบครัว สภาพทางจิตใจและอารมณ์ การจัดการปัญหาและความขัดแย้ง เป็นต้น (Sharma et al., 2014) โดยสามารถสรุปประเด็นความแตกต่างที่หลากหลายของครอบครัว ได้ดังนี้

- 1) ความหลากหลายในบริบททางการศึกษาและการทำงาน ครอบครัวปัจจัยต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ค่านิยม ศาสนา เพศ อายุ และสถานะทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถสื่อสารและให้การสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุม ครูจึงควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างเหล่านี้ ทั้งในด้านสังคมและการศึกษาของครอบครัว (Gay, 2000)

- 2) โครงสร้างครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว ประเภทของโครงสร้างครอบครัว เช่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวบุญธรรม ซึ่งโครงสร้างที่ต่างกัน ก็ส่งผลต่อบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม (Turnbull et al., 2015)

3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น อิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมต่อพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงความแตกต่างด้านภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้น การสร้างความเข้าใจและการเคารพในความแตกต่างเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น (Lynch & Hanson, 2011)

4) องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มพบความพิการ ทั้งในบทบาทของการดูแลเด็กปฐมวัย การให้การศึกษาและการสนับสนุนเด็กจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย การปรับแนวทางการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของเด็กแต่ละกลุ่มแต่ละบุคคล (Lynch & Hanson, 2011)

5) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวและโครงสร้างครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งต้องการการดูแลและสนับสนุนที่ต่อเนื่องและหลากหลาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในครอบครัว ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น ในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวที่มีรายได้ไม่เพียงพออาจประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ การศึกษาหรือสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเด็ก ส่งผลให้เกิดความเครียดและลดทอนคุณภาพของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ขณะที่ครอบครัวที่มีความมั่นคงทางการเงินมากกว่า มักจะจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดูแลเด็กได้ดีกว่า (Turnbull et al., 2015)

ด้านสังคม ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับชุมชนและสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลอย่างมากต่อการเลี้ยงดูเด็ก หากครอบครัวได้รับการยอมรับจากชุมชนและมีเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มผู้ปกครองเด็กพิเศษ หรือมีการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ก็จะส่งเสริมให้ครอบครัวเกิดความมั่นใจและสามารถแบ่งปันภาระในการดูแลเด็กได้มากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากครอบครัวเผชิญกับการตีตราทางสังคมหรือขาดการสนับสนุนจากคนรอบข้าง อาจส่งผลให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวและลดความผูกพันในครอบครัวลง (Trivette et al., 1997; Turnbull et al., 2015)

ในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อเกี่ยวกับความพิการหรือพัฒนาการของเด็กมีผลต่อทัศนคติของผู้ปกครองและวิธีการเลี้ยงดูเด็กเป็นอย่างมาก บางครอบครัวอาจยึดถือแนวคิดที่ว่าความพิการเป็นผลของกรรม หรือเป็นสิ่งที่ต้องปิดบังไว้ ไม่ควรเปิดเผยต่อสาธารณะ ทำให้ไม่กล้าขอรับการสนับสนุนจากภายนอก ในขณะที่บางวัฒนธรรมอาจส่งเสริมการยอมรับความหลากหลาย และเห็นคุณค่าของเด็กในทุกลักษณะ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความผูกพันในครอบครัว และเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น การให้การสนับสนุนครอบครัวอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในเชิงทรัพยากร ความรู้ และทัศนคติ เพื่อช่วยให้ครอบครัวสามารถเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Rouse, 2012)

6) การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถในการทำงานข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Competence) ถือเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในการทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การทำงานข้ามวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ ยอมรับ และมีปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้ที่มาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ค่านิยม หรือวิถีชีวิต โดยการทำงานข้ามวัฒนธรรมในบริบทของโรงเรียน เช่น การที่ครูเข้าใจและเคารพวิธีการเลี้ยงดูบุตรที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัว ตัวอย่างครอบครัวชาวมุสลิม ที่อาจมีข้อปฏิบัติด้านศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายและการละหมาด ซึ่งครูควรให้ความยืดหยุ่นในตารางเวลาและกิจกรรม หรือในกรณีของครอบครัวชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น ครูก็อาจจำเป็นต้องสื่อสารผ่านล่ามหรือแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในสังคมที่มีความหลากหลาย

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าหากครูใช้วิธีการสื่อสารที่กระตุ้นอารมณ์เชิงบวก ก็จะส่งผลต่อความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น (Olsen et al., 1999) ดังนั้น การเข้าใจลักษณะของครอบครัวที่มี

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญจะช่วยให้ครูสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของครอบครัวได้อย่างตรงจุด รวมถึงการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กและครอบครัวได้ตรงกับปัญหาที่แต่ละครอบครัวประสบพบเจอตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม จะส่งผลให้การทำงานในการช่วยเหลือครอบครัวเป็นระบบยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในการพัฒนาและช่วยเหลือเด็กในระยะยาว (Phutthiyamongkhonkul & Mitranan, 2023) อีกทั้งการส่งเสริมให้ครอบครัวได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ระหว่างผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วยกัน จะช่วยสร้างเครือข่ายการสนับสนุนที่เข้มแข็ง ทั้งในแง่ของข้อมูล แนวทางปฏิบัติ และกำลังใจระหว่างกัน (Issabayeva et al., 2024)

อีกปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การทำงานร่วมกับครอบครัวเป็นไปอย่างเข้าใจและทำให้ครูเข้าใจความแตกต่างของครอบครัวเด็กพิเศษมากยิ่งขึ้น คือ การจัดทำแผนผังครอบครัว ซึ่งแสดงโครงสร้างของครอบครัวว่าแต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรในการดูแลเด็ก เทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้คือ การเรียนรู้ระบบความสัมพันธ์และบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว โดยการวิเคราะห์ระบบนิเวศครอบครัว ผ่านการสร้าง Ecomap ที่มีองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น สถานที่อยู่อาศัย โครงสร้างครอบครัว ความเชื่อ วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเครือข่ายสนับสนุนในชุมชน เช่น โรงเรียน เพื่อน ญาติ เป็นต้น โดยการทำความเข้าใจบริบทเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถออกแบบการสนับสนุนช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากครูไม่มีความรู้ในการวิเคราะห์ระบบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและเครือข่ายภายนอก ก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกับครอบครัวในการเข้าใจปัญหาของเด็กได้อย่างรอบด้าน (Ratcliff & Hunt, 2009) โดยการนำแนวคิด Ecomap (แผนผังระบบนิเวศครอบครัว) มาใช้นั้นถือว่ามีความสำคัญและทำให้ครูเข้าใจลักษณะของครอบครัวได้ง่าย และชัดเจนมากขึ้น ใน Ecomap จะแสดงให้เห็นบุคคลสำคัญในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู หมอ เพื่อนบ้าน รวมถึงหน่วยงานหรือสถานที่สำคัญ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และถือเป็นเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์รอบตัวของครอบครัว การวิเคราะห์ระบบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและเครือข่ายภายนอก โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อระบุระดับความสัมพันธ์ นิเวศของครอบครัวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนและออกแบบการช่วยเหลือครอบครัว โดยการใช้แนวคิดแผนผังระบบนิเวศ (Ecomap) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และบริบทต่าง ๆ เช่น ความใกล้ชิด ความขัดแย้ง หรือความห่างเหิน ดังกล่าวทำให้เห็นว่า การศึกษาระบบนิเวศของครอบครัว มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องจากช่วยให้ครูสามารถเข้าใจสภาพแวดล้อมและปัญหาที่แต่ละครอบครัวเผชิญได้อย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น (Hartman, 1995; McGoldrick et al., 2008) ซึ่งแผนผังระบบนิเวศจะช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อเด็กได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนช่วยเหลือครอบครัวและให้การสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลให้ครูได้พิจารณาวางแผน ค้นหาเป้าหมายในการฝึกฝนและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทำให้สามารถออกแบบการช่วยเหลือที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการทั้งของเด็กและครอบครัวต่อไป

### **ครูกับกลยุทธ์การสื่อสารกับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ**

การพูดคุยสื่อสาร เป็นกลยุทธ์และเทคนิคสำคัญที่ครูควรให้ความสำคัญ เนื่องจากการสื่อสารที่ดีทำให้ครูเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และความต้องการที่แท้จริงของครอบครัวได้ โดยการพูดคุยกับผู้ปกครองควรเริ่มต้นด้วยการเลือกสถานที่ที่เหมาะสม ซึ่งควรเป็นสถานที่ที่เงียบสงบและเป็นส่วนตัว เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย การทักทายผู้ปกครองด้วยภาษาที่เป็นกันเองจะช่วยสร้างความคุ้นเคยและทำให้ผู้ปกครองรู้สึกสบายใจ การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัยจะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกมั่นใจในการเล่าเรื่องราว หรือแชร์ความคิดเห็นต่าง ๆ รวมถึงการสอบถามความเข้าใจของผู้ปกครอง เพื่อให้การพูดคุยเป็นไป

ในทิศทางที่ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของทั้งสองฝ่าย และข้อควรระวังในการพูดคุยกัน เช่น เรื่องการรักษาความลับ การรักษาระยะเวลาในการพูดคุย รวมถึงการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาเร่งด่วนที่ครูและผู้ปกครองจะร่วมกันแก้ไข ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อเด็กโดยตรง ทั้งทางด้านสุขภาพกายสุขภาพจิต หรือการปรับตัวเข้ากับสังคม เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันว่าผู้ปกครองมองปัญหาของลูกอย่างไร คิดอย่างไรกับปัญหานั้น ๆ และมีมุมมองที่ตรงกับครูหรือไม่ เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างตรงจุดและเป็นการค้นพบปัญหาตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม (Phuphaarak et al., 2023) ซึ่งขณะพูดคุยสื่อสารนั้น นอกจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทสนทนาแล้ว ครูยังต้องพยายามรับรู้ความรู้สึกของครอบครัวว่ามีความคิด แนวทาง และเป้าหมายในการช่วยเหลือดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างไร เพื่อให้ครูนำมาวางแผนในการพูดคุยสื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างเข้าใจยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

โดยครูควรทำให้การพูดคุยสื่อสารกับครอบครัวในแต่ละครั้งเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้เกิดความไว้วางใจ เป็นกลาง และครูควรเปิดใจยอมรับสิ่งที่ผู้ปกครองรู้สึก และนึกคิดโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ตัดสินผู้ปกครอง รวมถึงมีจิตใจเมตตาต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พร้อมให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจ ทั้งนี้ การทำความเข้าใจบุคลิกลักษณะของพ่อแม่ของเด็กพิเศษด้วย เช่น พ่อแม่ของเด็กพิเศษเติบโตมาอย่างไร ได้รับเลี้ยงดูมาแบบใด และพ่อแม่มีมุมมองต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างไร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ครูทราบว่าเหตุใดพ่อแม่จึงมีวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกัน เนื่องจากพ่อแม่มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในระหว่างการสื่อสารกับครอบครัวนั้น พ่อแม่อาจรู้สึกวิตกกังวลว่าครูกำลังจะแจ้งข่าวสารเชิงลบเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูก ซึ่งมักทำให้พ่อแม่บางคนพยายามเลี่ยงหรือปฏิเสธไม่ยอมรับสิ่งที่ครูจะกล่าวถึง โดยอาจรู้สึกเหมือนถูกกล่าวหา ถูกตำหนิ หรือมีท่าทีไม่พอใจเมื่อครูแจ้งข้อมูลบางประการเกี่ยวกับบุตรหลานของตน สิ่งนี้อาจนำไปสู่อารมณ์หงุดหงิด เศร้า หรือกังวลใจได้ ดังนั้น บทบาทของครูจึงควรเตรียมตัวให้พร้อมในการรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้ โดยการใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้การพูดคุยเป็นไปในทางบวกและช่วยให้พ่อแม่รู้สึกสบายใจในการรับข้อมูล (Olsen et al., 1999) เช่น การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening) ซึ่งหมายถึงการตั้งใจฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึกของผู้พูด โดยใช้ภาษากายและคำพูดสะท้อนความเข้าใจ เช่น การพยักหน้า ทวนคำถาม หรือถามเพิ่มเติมอย่างสุภาพ ทั้งนี้เพื่อสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสม (Gordon & Browne, 2017; Weger et al., 2010) เพื่อให้ครูมองเห็นสิ่งที่ผู้ปกครองคิดหรือรู้สึกมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ พร้อมทั้งการสื่อสารเชิงบวก

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าทักษะหรือกลยุทธ์การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูควรฝึกฝน เพื่อให้การพูดคุยกับครอบครัวเป็นไปได้อย่างราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงท่าทีใส่ใจ รับฟัง สบตา การทักทายอย่างเป็นมิตร การใช้ภาษาพูดที่เข้าใจง่ายและเน้นการสื่อสาร 2 ทาง รวมถึงในการพูดคุยต้องเป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องไม่บิดเบือน และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การให้กำลังใจด้วยภาษากายหรือคำพูด นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรมีตลอดการสนทนา รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับทักษะเฉพาะทางจิตวิทยาการให้คำปรึกษา เช่น ทักษะการสะท้อนความรู้สึก การสะท้อนความคิด การฟังอย่างใส่ใจ การทวนความ การให้กำลังใจ การเงียบ การตั้งคำถามที่เหมาะสม เป็นต้น (Na Ranong, 2017) โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของการให้ความปรึกษาครอบครัว ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม กำหนดวันเวลา เตรียมข้อมูลเบื้องต้นของเด็กและครอบครัว การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว การทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของพ่อแม่ วิธีการเลี้ยงดูของครอบครัว และนำไปสู่ขั้นที่สองในการพูดคุยทำความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก การยอมรับของครอบครัวต่อปัญหาของเด็ก ส่วนขั้นสุดท้ายจะเป็นขั้นการยุติการปรึกษา เป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวนำแนวทางที่พูดคุยกันไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาละเอียดและประเมินความพึงพอใจ การติดตามผล

การให้คำปรึกษา โดยครูควรได้รับการฝึกอบรมทักษะเทคนิคการลดหรือขจัดปัจจัยกระตุ้นความเครียด โดยวิธีการสื่อสาร การจัดสรรเวลาและการใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความเครียดที่ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกำลังเผชิญ การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความเมตตาต่อครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นต้น นอกจากนี้ครูยังควรใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานร่วมกับครอบครัวเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ (Ott, 2015) และพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต่อไป

### ครูกับบทบาทการประเมินครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ในบทบาทของครู ควรมีการทำความเข้าใจวิธีการประเมินครอบครัวที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของครอบครัว เนื่องจากปัญหาของเด็กอาจเกิดได้หลายสาเหตุ ซึ่งครูสามารถสังเกตได้จากบริบทในครอบครัวว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในปัญหาเหล่านั้นหรือไม่อย่างไร ซึ่งการเลี้ยงดูในครอบครัวถือเป็นรูปแบบเฉพาะ และทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ครูจึงต้องประเมินครอบครัวด้วยมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม มีการวางระบบดูแลช่วยเหลือเด็กที่ชัดเจน เช่น การให้การดูแลช่วยเหลือ การให้การศึกษาตามกฎหมาย การให้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น โดยครูกับครอบครัวจะร่วมกันประเมินปัญหาของเด็กเบื้องต้น เพื่อจัดบริการตามเป้าหมายและความสามารถของเด็ก (Singto, 2022) อีกทั้งทำให้ครอบครัวได้เข้าใจเด็กมากขึ้นผ่านกระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ เช่น การมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเชิงบวก การร่วมตรวจสอบโปรแกรมที่ให้กับเด็กไปนั้นเหมาะสมหรือต้องปรับปรุงส่วนใดเพื่อให้การให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ ตรงความต้องการเฉพาะ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษว่ามีกระบวนการหรือวิธีการใดที่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ และเป็นข้อมูลทางการวิจัยที่ได้รับการยอมรับจากครูผู้สอนว่าควรนำมาใช้ในการทำความเข้าใจและประเมินครอบครัว ร่วมกับการสังเกตตรวจทางการแพทย์และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ สิ่งสำคัญ คือการมีส่วนร่วมของครอบครัว รวมถึงการระบุความต้องการจำเป็นหรือข้อจำกัดของครอบครัวในการดูแลบุตรหลาน เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการให้ความช่วยเหลือที่เป็นปัจจุบัน ดังนั้นครูจึงควรเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกับครอบครัวเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ (Ott, 2015) และเพื่อพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาให้กับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษต่อไปตัวอย่างเครื่องมือที่สามารถใช้ในการทำงานร่วมกับครอบครัวเด็กพิเศษได้แก่ แผนปฏิบัติการร่วมระหว่างครอบครัวและโรงเรียน (Family-School Partnership Plan) ที่กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองอย่างชัดเจน (Epstein, 2001) หรือแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม (Behavior Observation Record) ที่ครูใช้ร่วมกับผู้ปกครองเพื่อสะท้อนและวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กในบริบทต่าง ๆ ทั้งที่บ้านและโรงเรียน (Odom & McLean, 2011) เป็นต้น

การประเมินครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีวิธีการที่หลากหลาย โดยการสัมภาษณ์ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ครูสามารถใช้ในทำความเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากครอบครัวและจากตัวเด็ก ดังนั้นการเปิดใจรับฟังและเข้าใจประสบการณ์ของครอบครัว จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ครูมีโอกาสดูแลเรียนรู้ ทำความเข้าใจสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัว และปรับเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในด้านต่าง ๆ ได้ (Collier et al., 2015) โดยการสัมภาษณ์ครอบครัว จะเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพในเบื้องต้นเพื่อให้ครู และครอบครัวผ่อนคลาย เปิดใจพูดคุยกันเกี่ยวกับปัญหาของเด็ก ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากนั้นครูต้องชี้แจงเกี่ยวกับการสนทนา วัตถุประสงค์ การรักษาความลับ ขณะสัมภาษณ์พูดคุยครูจำเป็นต้องมีทักษะต่าง ๆ ทั้งการรับฟัง การใส่ใจ การสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของครอบครัว รวมถึงการเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ของเด็กจากผลการประเมินจากแบบทดสอบเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพูดคุย

สัมภาษณ์เพื่อจัดบริการช่วยเหลือต่อไป และเทคนิคที่ครูทุกคนควรมี คือการฟังอย่างใส่ใจ การฟังจะทำให้ครูสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของครอบครัวได้ดีขึ้น โดยการตั้งใจฟังอย่างมีสติและจับประเด็นเรื่องราวจากครอบครัวที่สื่อสารออกมาและหากมีประเด็นไหนที่ยังไม่ชัดเจนก็ควรสอบถามเพื่อให้ผู้ปกครองอธิบายรายละเอียด หากเรื่องราวที่ผู้ปกครองเล่ากำลังดำเนินไป ครูไม่ควรขัดจังหวะหรือเปลี่ยนเรื่องคุยกะทันหัน ควรให้ครอบครัวได้พูดระบายอารมณ์ความรู้สึก และระหว่างการสัมภาษณ์ครูต้องสังเกตทั้งการแสดงออกทางอารมณ์และท่าทางการตอบสนองต่าง ๆ รวมถึงตัวครูเองก็ต้องมีการตอบสนองระหว่างการสัมภาษณ์ ว่าครูเข้าใจในสิ่งที่ครอบครัวพูด โดยการตอบรับเป็นระยะ ไม่เมินเฉย ก็จะทำให้กระบวนการสัมภาษณ์ครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่น

การทำงานกับครอบครัวนั้น ไม่ใช่แค่เพียงการเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้ข้อมูล ตามรายละเอียดเพียงอย่างเดียว แต่จุดสำคัญคือการใส่ใจ เข้าใจ และสังเกตครอบครัวในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกอย่างแม่นยำ เพื่อให้ครอบครัวเปิดใจรับฟังและพร้อมที่จะเล่าเรื่องราว พร้อมทั้งจะร่วมมือในการช่วยเหลือเด็ก ดังนั้นทักษะการสัมภาษณ์การพูดคุยให้คำปรึกษาจึงมีส่วนสำคัญที่ครูใช้ทำความเข้าใจและศึกษารายละเอียด พร้อมทั้งฝึกฝนทักษะต่าง ๆ อย่างแม่นยำ เพื่อให้การทำงานกับครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

### **ครูกับบทบาทการสร้างพลังใจให้ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ**

การสร้างพลังใจให้ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ คือกระบวนการเสริมแรงภายในที่ช่วยให้ครอบครัวรู้สึกมีความหวัง มีกำลังใจในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของบุตรหลาน ซึ่งครูในฐานะผู้สนับสนุนมีบทบาทสำคัญในการจุดประกายและส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นถึงศักยภาพของตนเอง เทคนิคที่ครูสามารถนำมาใช้ ได้แก่ การฟังอย่างตั้งใจ การตั้งคำถามเพื่อการสะท้อนความคิด การให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก รวมถึงการชมเชยและให้กำลังใจอย่างจริงใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่างจากบทบาทครูในด้านอื่น ๆ เช่น การประเมินหรือการให้คำปรึกษาโดยตรง เพราะหัวใจของการสร้างพลังใจคือการเสริมแรงภายในให้เกิดจากตัวครอบครัวเอง แนวทางหลักในการเสริมสร้างพลังใจที่ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้ (Rush & Sheldon, 2005) มีดังนี้

1) การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว เน้นว่าความไว้วางใจ คือรากฐานของพลังใจ การที่ครอบครัวรู้สึกว่าคุณได้รับการยอมรับ เข้าใจ และเห็นคุณค่า จะช่วยให้พวกเขาก้าวข้ามความกลัวหรือความรู้สึกผิด เพื่อหันมาโฟกัสกับความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ในการช่วยเหลือลูกของตนเอง

2) การประเมินความต้องการเฉพาะ ประเมินทักษะและความสามารถของเด็ก ประเมินพัฒนาการและความต้องการพิเศษของเด็กเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง คือการใช้ข้อมูลที่มีเพื่อช่วยครอบครัวมองเห็นสิ่งดี เช่น จุดแข็งของเด็ก หรือความสามารถที่ครอบครัวมีอยู่แต่ไม่ทันได้ตระหนัก ครูควรให้กำลังใจในการยอมรับปัญหาโดยไม่รู้สึกผิด พร้อมส่งเสริมให้เชื่อมั่นในบทบาทของตนเองในการดูแลลูก

3) การพัฒนาแผนงานและระบบการสนับสนุน จัดทำแผนงานที่มีความชัดเจน การวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและครอบครัว โดยเน้นเป้าหมายระยะสั้นที่สร้างพลังใจ เช่น การฝึกให้เด็กใช้คำพูดง่าย ๆ ได้หนึ่งคำ หรือการให้ครอบครัวสามารถสื่อสารกับลูกผ่านกิจกรรมเล็ก ๆ สิ่งเหล่านี้แม้เล็กน้อยแต่สามารถเพิ่มความมั่นใจให้ครอบครัวว่าพวกเขากำลังมาถูกทาง

4) การสร้างระบบการสนับสนุนในครอบครัว ให้การสนับสนุนทางอารมณ์ แทนที่จะเพียงให้คำแนะนำจากภายนอก ครูควรสนับสนุนให้ครอบครัวออกแบบกิจกรรม ฝึกฝนทักษะ หรือร่วมวางแผนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า “ฉันทำได้” การให้อำนาจในการตัดสินใจร่วมจะช่วยเปลี่ยนพลังจากภายนอกให้กลายเป็นแรงภายใน รวมถึงการให้คำแนะนำในการจัดการเวลาและภาระงาน ช่วยครอบครัวในการจัดการเวลาให้สามารถทำงานและดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายการสนับสนุน แนะนำให้ครอบครัวเข้าร่วมกลุ่มหรือโปรแกรมสนับสนุนที่เหมาะสม เช่น กลุ่มสนับสนุนครอบครัวเด็กพิเศษ หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และการส่งเสริมให้ครอบครัวได้ทำงานร่วมกับทีมมืออาชีพ นักบำบัด ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็ก เพื่อให้แน่ใจว่าแผนการสนับสนุนสอดคล้องกับแผนการรักษาและพัฒนา

6) การติดตามผลและปรับแผนเมื่อจำเป็น ตรวจสอบความก้าวหน้า ติดตามผลการพัฒนา และผลลัพธ์ของแผนการที่กำหนดไว้ และปรับแผนให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลง ในระยะยาว ความเหนื่อยล้าอาจทำให้ครอบครัวรู้สึกหมดแรง การสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแม้เพียงเล็กน้อย เช่น การชมว่า “วันนี้คุณแม่ดูมั่นใจขึ้นมากนะคะเวลาคุยกับลูก” เป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้ครอบครัวรู้สึกว่าคุณค่าของพวกเขาไม่ได้สูญหายไป และทุกความพยายามมีคุณค่า

การให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นสิ่งสะท้อนความสามารถและพลังความเข้มแข็งทางใจของครอบครัวที่มีลูกเป็นเด็กพิเศษ เพราะการมีส่วนร่วมแสดงให้เห็นว่าครอบครัวสามารถปรับตัว ยอมรับสถานการณ์ และพร้อมใช้ศักยภาพของตนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของลูก แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งทางอารมณ์ เวลา และทรัพยากร การเน้นบทบาทของพ่อแม่ในการเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งปรับตามบริบทของเด็กและครอบครัว รวมถึงการที่ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถให้ทั้งเด็กและเสริมสร้างพลังใจให้กับพ่อแม่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป (Rouse, 2012; Rush & Sheldon, 2005; Sheldon & Rush, 2009)

### **ครูกับการประสานงานบริการช่วยเหลือครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ**

การจัดบริการและให้การช่วยเหลือกับครอบครัวเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นกระบวนการสำคัญในการช่วยให้เด็กและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยมีครูผู้สอนคอยสนับสนุนและเชื่อมโยงบริการต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับครอบครัวที่มีเด็กพิเศษ ปัจจุบันครูทั่วไปในโรงเรียนประสบกับสถานการณ์ที่ต้องดูแลนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในห้องเรียนร่วมมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญและครอบครัวเพื่อสนับสนุนเด็กได้อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นให้เด็กได้รับการบริการที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านพัฒนาการ ด้านสุขภาพ ด้านการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการศึกษา และการให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเพื่อรับข้อมูลการดูแลเด็กพิเศษที่เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ และได้รับการติดตามผล การประเมินความก้าวหน้า ตรวจสอบการดำเนินการของบริการต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กได้รับการพัฒนาตามเป้าหมายจริงหรือไม่ (Ratcliff & Hunt, 2009) ซึ่งการประสานงานบริการสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจำเป็นต้องเน้นการวางแผนร่วมกับครอบครัว เพื่อให้เข้าใจลักษณะพิเศษของเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการทางร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม และการศึกษา ตามความสนใจและความสามารถของเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและแผนการช่วยเหลือที่เหมาะสม นอกจากนี้ ครูยังต้องมีบทบาทในการจัดหาบริการต่าง ๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน โดยการประสานงานกับทีมผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Karwiset & Boobpha, 2024) เช่น นักฝึกพูดและใช้ภาษา (Speech-Language Therapist) ครูการศึกษาพิเศษ (Special Education Teacher) นักจิตวิทยา (Psychologist) นักกิจกรรมบำบัด (Occupational Therapist) นักกายภาพบำบัด (Physical Therapist) นักสังคมสงเคราะห์ (Social Worker) นักโภชนาการ (Nutritionist) และผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ (Medical Specialist) ตัวอย่างการประสานงานเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเป็นไปอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ เช่น การที่ครูประจำชั้นสังเกตเห็นว่าเด็กมีพัฒนาการล่าช้าในด้านภาษา จึงประสานงานกับนักแก้ไขการพูดให้มาประเมิน

เด็ก และร่วมประชุมกับครอบครัวเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก รวมถึงแนะนำให้ผู้ปกครองพาเด็กไปตรวจเพิ่มเติมที่โรงพยาบาลเครือข่าย พร้อมติดตามพัฒนาการของเด็กร่วมกับครอบครัวและผู้เชี่ยวชาญ

นอกจากนี้ การให้ความรู้และคำแนะนำแก่ครอบครัวเกี่ยวกับสิทธิและบริการที่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษควรได้รับ เช่น การศึกษา การสนับสนุนจากรัฐ สิทธิการรักษา การบริการด้านกฎหมายหรือหน่วยงานที่สามารถช่วยเหลือครอบครัวได้ โดยครูมีหน้าที่แนะแนวทางการเข้าถึงและสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือครอบครัว (Singto, 2022) และทำหน้าที่ในการประสานงานกับทีมนักสหวิชาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละครอบครัวอย่างตรงจุดและเหมาะสม (Karwwiset & Boobpha, 2024) ทั้งยังช่วยสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการช่วยครอบครัวในการวางแผนเปลี่ยนผ่านไปสู่การศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ การเตรียมเด็กและครอบครัวเข้าสู่ขั้นตอนถัดไป เช่น การเปลี่ยนจากศูนย์เด็กเล็กไปยังโรงเรียนอนุบาลหรือโรงเรียนในระดับสูงขึ้น การออกแบบแผนการเรียนรู้และการสนับสนุนที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง สิ่งเหล่านี้จะทำให้การช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นไปอย่างคล่องตัวและช่วยให้ครอบครัวเข้าถึงบริการ ลดความซับซ้อนในการจัดหาบริการ ทำให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะด้านของตน อีกทั้งทำให้ครอบครัวมีแนวทางในการช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

โดยการประสานงานบริการและการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลูกเป็นเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถทำได้หลากหลายมิติ ดังต่อไปนี้

1) การจัดบริการข้อมูลจากภาครัฐ รัฐบาลควรมีมาตรการและนโยบายในการช่วยเหลือและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวที่มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไทยในปัจจุบัน เช่น การลดหย่อนภาษีเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การสำรวจปัญหาและความต้องการสวัสดิการสำหรับครอบครัว การสนับสนุนความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ โดยให้ครอบครัวเข้าถึงสิทธิเพื่อรับสวัสดิการจากรัฐ เพื่อแบ่งเบาภาระและช่วยเหลือครอบครัวและให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้รับความเสมอภาคทางการศึกษา ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและเศรษฐกิจจากรัฐอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกับกลุ่มเด็กทั่วไป (Boonroungrut & Huang, 2021) อีกทั้งภาครัฐควรช่วยเหลือและให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเอื้อประโยชน์ต่อครอบครัวในเรื่องของเงินเพื่อสนับสนุนในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตให้แก่ครอบครัว (Nongthonga & Kachondham, 2017) รวมถึงการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กในช่วงวันทำงานและวันหยุดเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านเวลาในการประกอบอาชีพของครอบครัว จัดความกังวลเกี่ยวกับการดูแลบุตรหลาน เมื่อต้องทำงานนอกบ้านและระหว่างวันหยุด

2) การจัดบริการชมรมและจัดกิจกรรมให้ความรู้สร้างความเข้มแข็งแก่จิตใจของครอบครัว จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและการบำบัดแก่ครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวที่มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีจิตใจที่เข้มแข็ง การจัดให้ความรู้แก่ครอบครัวเกี่ยวกับการสร้างอาชีพ การปรับตัว และการเสริมสร้างความเข้มแข็ง เป็นการช่วยเพิ่มความมั่นใจและทำให้ครอบครัวเห็นคุณค่าในตัวเองและสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสบายใจ การก้าวข้ามความผิดพลาดและการให้กำลังใจตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงการยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นและเผชิญหน้ากับปัญหา เพื่อก้าวเดินต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครอบครัวที่มีเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจว่าครอบครัวต้องการความรู้และการช่วยเหลือในด้านใดบ้าง และสิ่งใดที่พวกเขาต้องการคำแนะนำเพิ่มเติม (Onpuy, 2023) ซึ่งการเสริมสร้างความร่วมมือและสนับสนุนผู้ปกครองในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและ

แนวทางการดูแลที่เหมาะสม โดยการให้คำแนะนำและสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การดูแลพัฒนาเด็ก ได้เต็มศักยภาพต่อไป (Manomai & Waichompu, 2024) โดยอาจเชิญแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ มาให้ความรู้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมแก่ครอบครัว

3) การจัดบริการให้การปรึกษาและการให้คำแนะนำ การรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับ ครอบครัว (Na Ranong, 2017) โดยเปิดโอกาสให้ครอบครัวได้ระบายความทุกข์หรือความกังวลใจ และ เสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้ไม่รู้สึกแย่ ไม่ดูถูกตัวเองว่าตนไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ไม่ปล่อยตัวเองให้หมดหวังกับชีวิตที่ต้องเลี้ยงดูลูก สร้างความเข้าใจสาเหตุของปัญหา ที่มาของอารมณ์ทางลบ และรูปแบบความคิดหรือพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของครอบครัว โดยให้ครอบครัวได้สำรวจ ตนเองเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ เพื่อให้เกิดการยอมรับสถานการณ์ปัจจุบัน ของตนเองและสามารถค้นหาวิธีรับมือได้อย่างเหมาะสม ทำให้ครอบครัวอยู่ในสภาวะสมดุล เกิดการตระหนักรู้ ในตนเองว่าตนเองยังคงเป็นคนที่มีคุณค่า ยังมีความสำคัญต่อสมาชิกในครอบครัวที่เหลืออยู่ สามารถปรับตัวต่อ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และทำหน้าที่ครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้มแข็งต่อไป พร้อมทั้งจัดบริการ ศูนย์ให้การปรึกษากลุ่ม ในการจัดบริการให้การปรึกษากลุ่มสำหรับครอบครัว โดยเป็นกระบวนการป้องกัน บำบัดรักษา เยียวยา สمانแผลในใจสำหรับบุคคลจากภายใน เพื่อให้ครอบครัวได้มีโอกาสแบ่งปันปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน (Karwwiset & Boobpha, 2024) รวมถึงเป็นการ ระบายความทุกข์ เป็นแหล่งข้อมูลใหม่ ๆ และสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันกับสมาชิกในกลุ่มว่าตนไม่ได้ ประสบปัญหาเพียงลำพัง รวมถึงการจัดบริการประเมินและคัดกรองสุขภาพจิต โดยวางแผนการดำเนินงานเพื่อ ประเมินและคัดกรองสุขภาพจิตของครอบครัว โดยใช้แบบวัดแบบประเมินต่าง ๆ เช่น แบบวัดความเครียด และแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า จากกรมสุขภาพจิต เพื่อเป็นการป้องกันในเบื้องต้นและให้ช่วยเหลือ บำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพจิตใจจากภาวะสุขภาพจิตของครอบครัว นอกจากนี้ ควรประเมินหรือค้นหาปัจจัยเสี่ยง ในด้านอื่นของครอบครัว เช่น ประวัติการใช้สารเสพติด ประวัติการทำร้ายตนเอง การเผชิญเหตุการณ์ การสูญเสียในชีวิต เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การจัดบริการบางประเภท เช่น การบำบัดทางจิตใจ หรือการจัดกลุ่มให้การปรึกษา อาจอยู่นอกเหนือขอบเขตหน้าที่ของครูทั่วไปโดยตรง แต่ครูสามารถมีบทบาทในการสังเกต ส่งต่อ และแนะนำ ครอบครัวให้เข้าถึงบริการจากผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

## บทสรุป

การช่วยเหลือและสนับสนุนครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นกระบวนการที่ต้อง อาศัยความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของแต่ละครอบครัว โดยครูมีบทบาทสำคัญในการประเมินความต้องการ ของครอบครัว ผ่านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและการสนับสนุนด้านอารมณ์ เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองสามารถดูแลบุตร หลานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจความต้องการที่หลากหลาย เช่น ด้านอารมณ์ วัสดุอุปกรณ์ การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการสร้างโอกาสและแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน ครูต้องมีทักษะในการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม เพื่อใช้แหล่ง เรียนรู้เหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมสร้าง องค์ความรู้และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในอนาคต นอกจากนี้ การสนับสนุนและพัฒนาทัศนคติของผู้ปกครองก็ ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยให้ครอบครัวยอมรับและส่งเสริมศักยภาพของเด็กได้ดีขึ้น ผ่านการให้คำแนะนำที่ สร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงช่วยลดความเครียดและเพิ่มกำลังใจให้แก่ผู้ปกครองได้ อีกด้วย

ครูจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับครอบครัว ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการให้การปรึกษาเบื้องต้น โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และโครงสร้างครอบครัว ซึ่งมีผลต่อแนวทางการเลี้ยงดูเด็ก ครูควรเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัว เพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างครูและผู้ปกครอง อีกทั้งการติดตามและปรับปรุงแผนการช่วยเหลือก็เป็นสิ่งสำคัญที่ครูจะต้องประสานงานและจัดบริการช่วยเหลือต่าง ๆ ให้ครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งควรประเมินแผนการช่วยเหลือทุก 6 เดือน เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของเด็กและครอบครัว

บทความนี้ได้เน้นถึงบทบาทของครูในการสนับสนุนครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษผ่านกระบวนการประเมินที่หลากหลายและการทำงานร่วมกันระหว่างครูและครอบครัว ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการสร้างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในโรงเรียนได้ หากครูมีความเข้าใจในปัญหาของเด็กและครอบครัวอย่างรอบด้าน ก็จะสามารถออกแบบการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของเด็กและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างระบบการประเมินและการสนับสนุนที่ต่อเนื่อง จะช่วยให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการพัฒนาของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างครูและครอบครัวจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาแผนการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละครอบครัว และเป็นการสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนในระยะยาว

## เอกสารอ้างอิง

- Blue-Banning, M., Summers, J. A., Frankland, H. C., Nelson, L. L., & Beegle, G. (2004). Dimensions of family and professional partnerships: Constructive guidelines for collaboration. *Exceptional Children*, 70(2), 167–184.  
<https://doi.org/10.1177/001440290407000203>
- Boonroungrut, C., & Huang, F. (2021). Reforming theory of planned behavior to measure money management intention: A validation study among student debtors. *RAUSP Management Journal*, 56(1), 24-37. <https://doi.org/10.1108/RAUSP-02-2019-0029>
- Collier, M., Keefe, E. B., & Hirrel, L. A. (2015). Preparing special education teachers to collaborate with families. *School Community Journal*, 25(1), 117-136.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview Press.
- Gay, G. (2000). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College Press.
- Gordon, A. M., & Browne, K. W. (2017). *Beginnings and beyond: Foundations in early childhood education* (10<sup>th</sup> ed.). Cengage Learning.
- Harry, B., & Kalyanpur, M. (1999). *Culture, diversity, and special education: Tools for raising achievement*. Allyn & Bacon.
- Hartman, A. (1995). Diagrammatic assessment of family relationships. *Families in Society*, 76(2), 111–122. <https://doi.org/10.1177/104438949507600207>

- Issabayeva, Z., Sapargaliyeva, A., Shubayeva, G., Shalabayeva, K., & Ismagambetova, G. (2024). Psychological and pedagogical support for parents of children with special educational needs. *Continuity in Education*, 5(1), 66-75. <https://doi.org/10.5334/cie.103>
- Karwwiset, S., & Boobpha, S. (2024). Proactive Management for Individualized Family Service by the Udonthani Special Education Center. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(3), 162-177.
- Kurniandini, P., & Hartini, N. (2018). The relationship between sense of coherence and parenting stress in mothers of children with autism spectrum disorder. In *Proceedings of the 3<sup>rd</sup> International Conference on Psychology in Health, Educational, Social, and Organizational Settings (ICP-HESOS 2018)-Improving Mental Health and Harmony in Global Community*. 91-96. <https://doi.org/10.5220/0008585700910096>
- Lynch, E. W., & Hanson, M. J. (2011). *Developing cross-cultural competence: A guide for working with children and their families*. Brookes Publishing.
- Manomai, D., & Waichompu, N. (2024). Early Intervention Services as Perceived by Parents of Children with Special Needs at Yasothorn Special Education Center. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(4), 279-292.
- McGoldrick, M., Gerson, R., & Petry, S. (2008). *Genograms: Assessment and intervention* (3<sup>rd</sup> ed.). W. W. Norton & Company.
- Na Ranong, L. (2017). Family Counseling for School Teacher's Adviser. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Thai Edition, Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 10(2), 830-843.
- Nelson, L. G. L., Summers, J. A., & Turnbull, A. P. (2004). Boundaries in family-professional relationships: Implications for special education. *Remedial and Special Education*, 25(3), 153-165. <https://doi.org/10.1177/07419325040250030301>
- Nongthonga, T., & Kachondham, P. (2017). Quality of Life of Severely Physical Disabled. *Journal of Social Development*, 19(2), 113-131.
- Odom, S. L., & McLean, M. E. (2011). Evidence-based practices in understanding and treating challenging behavior in young children with autism spectrum disorders: An introduction. In *Early childhood intervention for children with special needs and their families*. Brookes Publishing.
- Olsen, S. F., Marshall, E. S., & Sansom, N. (1999). Support, communication, and hardiness in families with children with disabilities. *Journal of Family Nursing*, 5(3), 275-291. <https://doi.org/10.1177/107484079900500303>
- Onpuy, W. (2023). Development of Learning Resources and Classroom Environment in the Special Education Center of Phetchabun Province. *Journal of Research and Development, Buriram Rajabhat University*, 18(1), 111-123.
- Ott, L. (2015). Families with special needs children and stress: Research review. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 7(2). 11-18.

- Phuphaarak, Y., Meekaew, N., & Wanset, S. (2023). Results of Individual Counseling Program for Parents to Enhance Early Intervention for Children with Special Needs in the Central Special Education Center, Bangkok. *Journal of Social Science Panyapat*, 5(4), 307-316.
- Phutthiyamongkhonkul, C., & Mitranan, C. (2023). Early Intervention is an Important Step for Children with Special Needs. *Journal of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University*, 14(3), 77-88.
- Ratcliff, N., & Hunt, G. (2009). Building teacher-family partnerships: The role of teacher preparation programs. *Spring Journal*, 129(3), 495-505.
- Rouse, E. (2012). Partnerships in early childhood education and care: Empowering parents or empowering practitioners. *Global Studies of Childhood*, 2(1), 14-25.
- Rush, D. D., & Shelden, M. L. (2005). Evidence-Based Definition of Coaching Practices. *CASEinPoint*, 1(6), 1-6.
- Sharma, M., Sharma, N., & Yadava, A. (2014). Parental styles and depression among adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 37(1), 60-68.
- Shelden, M. L., & Rush, D. D. (2009). Checklists for Implementing a Primary-Coach Approach to Teaming. *CASEinPoint*, 5(1), 1-8.
- Singto, P. (2022). Guidelines for Guidance Management in Opportunity Expansion school under the Office of the Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 2. *The Journal of Research and Academics*, 4(3), 61-74.
- Trivette, C. M., Dunst, C. J., & Deal, A. G. (1997). *Working with families with special needs*. Brookline Books.
- Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., Erwin, E. J., Soodak, L. C., & Shogren, K. A. (2015). *Exceptional lives: Special education in today's schools* (8<sup>th</sup> ed.). Pearson.
- Weger, H., Castle Bell, G., Minei, E. M., & Robinson, M. C. (2010). The relative effectiveness of active listening in initial interactions. *International Journal of Listening*, 24(1), 34-49.  
<https://doi.org/10.1080/10904010903466318>